

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระบวนทัศน์ใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคือ การให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยเน้นด้านการรับผิดชอบต่อสังคม ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี (โสภณ พรโชคชัย, 2553, หน้า 1 ; และอนันต์ชัย ยุทธประถม และคณะ, 2553, หน้า 3) ปัจจุบันคนไทยรับค่านิยมต่างๆ จากต่างประเทศเข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และความรวดเร็วของยุคเทคโนโลยี สารสนเทศเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ว่าสิ่งไหนควร หรือไม่ควร เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมมากขึ้น ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนมีความเห็นแก่ตัว และมีแนวโน้มจะกระทำเพื่อแสวงหาความสุขและผลประโยชน์ส่วนตัวเพิ่มขึ้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดพฤติกรรมทำให้ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญกับตัวเองมากกว่าส่วนรวม

สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น ช่วยให้เรา มีความสะดวกสบาย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เหยียดภูมิก็มีสองด้านเสมอ คนที่มีปัญญาก็ใช้ให้เกิดประโยชน์ แต่เด็กและเยาวชนที่ยังขาดทักษะการวิเคราะห์ ในบางคนอาจจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมติดความสะดวกสบาย จนเกิดเป็นลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ เห็นแก่ตัว มั่งง่าย ไม่มีจิตอาสา แสดงให้เห็นถึงการขาดจิตสาธารณะของคนในสังคม แม้แต่สังคมเล็กๆ ในโรงเรียน เราจะพบพฤติกรรมหลายอย่างที่แสดงถึงการขาดจิตสาธารณะของนักเรียน เช่น การไม่เข้าแถวซื้ออาหาร การไม่เก็บเศษกระดาษที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้ทิ้ง ไม่ทำความสะอาดห้องเรียน ไม่ลบกระดานดำ ไม่ช่วยจัดโต๊ะ ไม่จัดห้องเรียน ให้เรียบร้อยหากไม่ใช่เวรของตัวเอง หรือแม้แต่วันที่เป็นเวรต้องรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ ก็ยังไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบ ทำไม่เต็มที่บ้าง เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวแม้จะดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่เรื่องใหญ่โต หรือเกิดผลเสียหายร้ายแรงต่อส่วนรวมแต่ไม่ควรปล่อยให้เป็นเช่นนี้ตลอดไป เพราะพฤติกรรมเหล่านี้แสดงถึง

การขาดจิตสาธารณะซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาอีกมากมาย (รังสี เกษมสุข และสุขุมาล เกษมสุข, 2550, หน้า 60)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)

นำเสนอว่า คนคือทรัพยากรที่มีค่าที่สุด และจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ กระทรวงการศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับจิตสาธารณะ โดยในหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีเป้าหมายมุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ซึ่งได้กำหนดเป็นจุดหมายของการศึกษาในข้อที่ 5 คือ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งประโยชน์ สร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในข้อที่ 8 ให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ ซึ่งจิตสาธารณะหมายถึง ความรู้สึกรู้จักคิด การกระทำการแสดงออกของมนุษย์ ทั้งโดยเจตนาหรือมโนกรรม โดยมีพื้นฐาน ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่สร้างสรรค์ คำนึงถึงผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวเอง เป็นตัวตั้งไม่ไปทำความเดือดร้อนให้ใคร และมุ่งทำกิจกรรมที่ดีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อความสุขอันดีงามของสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติ โดยสถานศึกษาต้องมีชั่วโมง ให้เด็กได้ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ โดยในระดับประถมศึกษาจะต้องทำกิจกรรม จำนวน 60 ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 45 ชั่วโมง และระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายจำนวน 60 ชั่วโมง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 24)

ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 พบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ ของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2, 2557, หน้า 10) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน ส่วนของการพัฒนาจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมในลักษณะของการจัดตั้งชมรม ชุมชมอาสาพัฒนา หรือบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมการบริการชุมชนและช่วยพัฒนาจิตสำนึก ของนักเรียนให้เกิดการพัฒนาหรือช่วยเหลือส่วนรวมได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แต่จริงๆ แล้วกิจกรรมที่จัดขึ้นควรกำหนดร่วมกับรายวิชาที่สอน กำหนดกิจกรรม ตารางเวลา การคิดวิเคราะห์ การสะท้อนความคิดในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน การลงพื้นที่ศึกษา

และประเมินผล การจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เน้นการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชาที่สอน ประการสำคัญกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนจะไม่ใช้กิจกรรมนอกหลักสูตรอีกต่อไป แต่กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ดังนั้น โรงเรียนในฐานะสถาบันศึกษาที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้การศึกษาอบรมเด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดีเพื่อเป็นกำลังของสังคม นอกจากนี้จะให้ความรู้ทางวิชาการและฝึกทักษะให้มีพฤติกรรมที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม เชื้อต่อการพัฒนาประเทศ

โรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เซตชูวิทยาสาร) เป็นโรงเรียนขนาดกลางทำการเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวน 175 คน มีครูจำนวน 14 คน ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร ถึงแม้ว่าโรงเรียนอยู่ห่างจากจังหวัดสกลนคร 120 กิโลเมตร ยังมีการรับวัฒนธรรมและสื่อสังคมที่ก่อให้เกิดนักเรียนแสดงความคิดเห็นแก่ตัว ขาดความสำนึกจิตสาธารณะ ละเลยการรักษาประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ประพฤติสิ่งที่ช่วยเหลือสังคม กระทำสิ่งใดมุ่งหวังผลตอบแทน เช่น คำชมเชย รางวัล ทรัพย์สิน ในภาพรวมของเด็ก ยังขาดการแสดงออกถึงการมีจิตสาธารณะ เช่น ละเลยหน้าที่การทำความสะอาด เวิร์ประจำวัน ทั้งขยะไม่เป็นที่ไม่ปิดพัดลม หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า ไม่ปิดก๊อกน้ำหลังใช้ ใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดแล้วไม่เก็บเข้าที่ ทำให้คณะครูเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหรือจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ เพื่อจะได้เป็นเยาวชนที่ดีของสังคมและประเทศชาติสืบไป (โรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เซตชูวิทยาสาร), 2558, หน้า 1)

จากความเป็นมาและปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เซตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นระบบสารสนเทศในการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมนักเรียนและเข้าค่ายฝึกอบรม เพื่อช่วยลดปัญหาการขาดจิตสาธารณะของนักเรียน

ปัญหาการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผู้วิจัย ได้ตั้งปัญหาการวิจัย ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการมีจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นอย่างไร
2. แนวทางพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีอะไรบ้าง
3. ผลของการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผู้วิจัย ได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผู้วิจัย ได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ทราบสภาพและปัญหาการมีจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. ได้แนวทางพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
3. ใช้ผลการวิจัยเป็นสารสนเทศในการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา

1.1 ขอบเขตขององค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะ

องค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด และ 6 พฤติกรรมตัวบ่งชี้ ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552, หน้า 45)

1.1.1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

- 1) ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ
- 2) อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ

และกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน

3) แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สินและอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหา

หรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น

1.1.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

- 1) ดูแล รักษาสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ
- 2) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนชุมชนและสังคม

3) เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงาม
ของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

1.2 แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะ

1.2.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ

1.2.2 กิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะ

- 1) กิจกรรมเชิดชูคนดีหน้าเสาธง
- 2) กิจกรรมบันทึกความดีประจำวัน
- 3) กิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด
- 4) กิจกรรมเข้าค่ายฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนา
จิตสาธารณะนักเรียน
- 5) กิจกรรมเข้ารับการอบรมคุณธรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ
นักเรียน
- 6) กิจกรรมคนดีศรีบ้านกุดนาขาม

1.3 การนิเทศและติดตาม

2. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนาการมีจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร คณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน โดยมีขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ 4 ขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 วงรอบ ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart (อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2551, หน้า 301-303) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning)

1. ประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้วิจัย ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน
2. ศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

3. ประชุมคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทน
ผู้ปกครอง เพื่อวิเคราะห์ปัญหา กำหนดประเด็นปัญหาแนวทางการพัฒนาและมอบหมายงาน
ขั้นที่ 2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action)

1. ศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนา
จิตสาธารณะนักเรียน

2. จัดกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม
(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

3. นิเทศและติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน
โรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ
สกลนคร เขต 2

ขั้นที่ 3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation)

1. สังเกตและติดตามการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนา
จิตสาธารณะของนักเรียน

2. สังเกตการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการมี
จิตสาธารณะในห้องเรียน นอกห้องเรียน และการทำกิจกรรมต่างๆ

ขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflection)

1. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินผลการพัฒนา

2. สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

3.1 พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย คือ โรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

3.2 กลุ่มผู้วิจัย จำนวน 9 คน

3.2.1 ผู้วิจัย ซึ่งเป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 คน

3.2.2 ผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นครูโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร)

จำนวน 8 คน

1) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 คน

2) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน

3) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 คน

- 4) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คน
- 5) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน
- 6) ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 คน
- 7) ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน
- 8) ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 คน

3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 46 คน ประกอบด้วย

3.3.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน

3.3.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน

3.3.3 พระวิทยากร จำนวน 3 รูป

3.3.4 วิทยากร จำนวน 2 คน

3.3.5 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ชั้นละ 3 คน รวม 27 คน โดยเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นหัวหน้าชั้นเรียน และผู้ปกครองของนักเรียนภายในห้องเรียนอีก 2 คน ได้มาโดยแบบสุ่มใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย ให้ข้อมูลในเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.3.6 ครูผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน

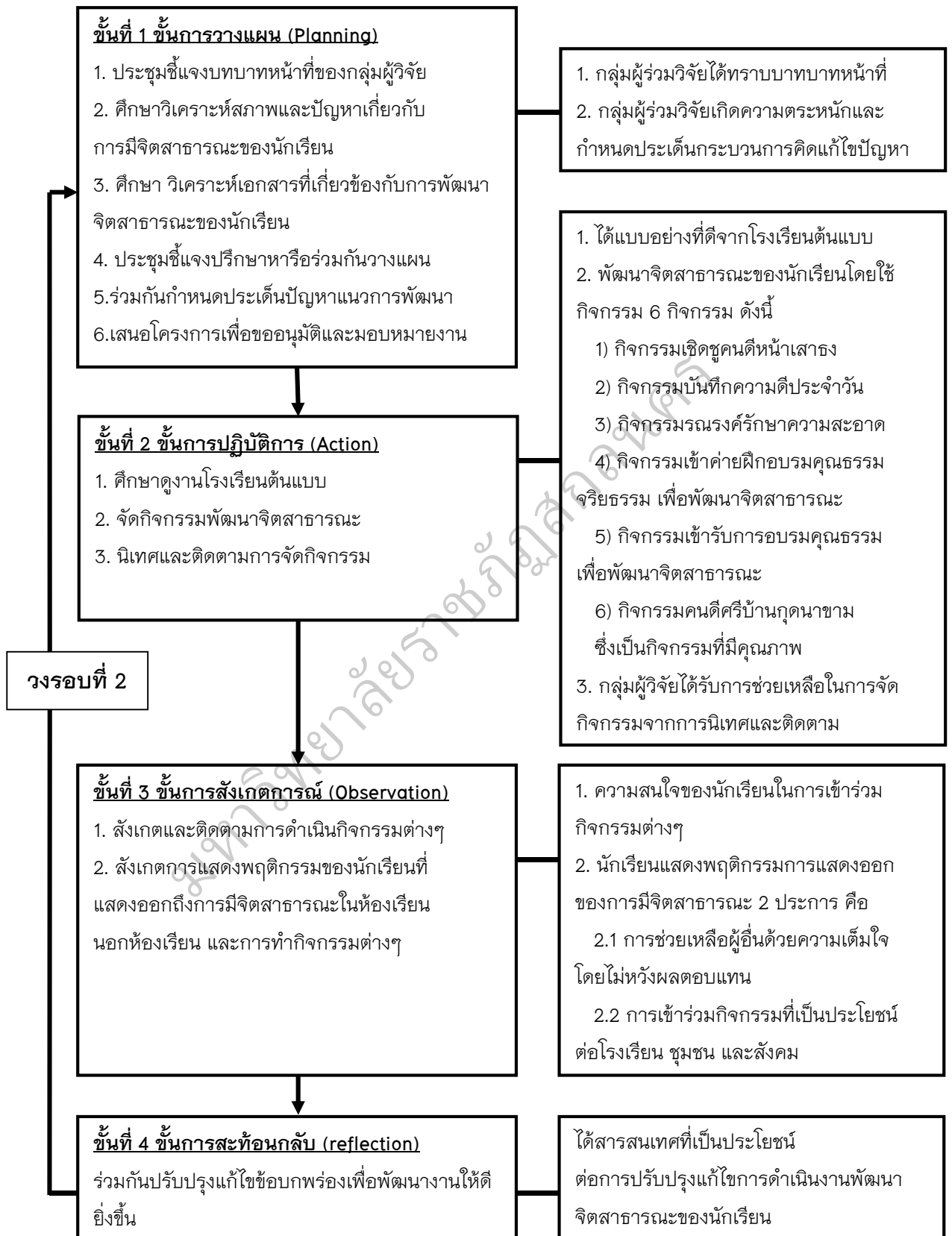
3.4 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 149 คน

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ปีการศึกษา 2558 (มิถุนายน 2558 – มีนาคม 2559)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart (องอาจ นัยพัฒน์, 2551, หน้า 301-303, อ้างอิงมาจาก Kemmis and Mc Taggart, 1998, หน้า 11-15) ดังภาพประกอบ 1 และใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 วงรอบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นียมคัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เขตชววิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย จึงได้นียมคัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. จิตสาธารณะ (Public Mind) หมายถึง พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นสภาพ สังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยการเอาใจใส่ ช่วยเหลือ อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละเงิน สิ่งของ เวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด 6 พฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

1.1 ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู ทำงานด้วยความเต็มใจ

1.2 อาสาทำงานให้ผู้อื่น ด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา

โดยไม่หวังผลตอบแทน

1.3 แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหา

หรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น

ตัวชี้วัดที่ 2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน

และสังคม

2.1 ดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ และสิ่งแวดล้อม ด้วยความเต็มใจ

2.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

2.3 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงาม

ของส่วนรวม ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

2. การประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้วิจัย หมายถึง การเตรียมความพร้อมเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย ขั้นตอน บทบาทหน้าที่วิธีปฏิบัติ ในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย ด้วยวิธีการอภิปรายและร่วมกันแสดงความคิดเห็นสรุป เป็นข้อปฏิบัติร่วมกัน

3. การประชุม หมายถึง การประชุมร่วมกันของผู้ร่วมวิจัย เพื่อวิเคราะห์ ปัญหาที่ต้องการพัฒนา กำหนดประเด็นแนวทางที่ต้องการพัฒนาและมอบหมายงาน

4. ศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนเพื่อกำหนด แนวทางการพัฒนา

5. แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะ มีแนวทางการพัฒนา 3 แนวทาง

5.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ หมายถึง กลุ่มผู้วิจัย ครูผู้ให้ข้อมูล ศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ที่โรงเรียนบ้านง่อนหนองพะเนาวิมิตร์ภาพที่ 126 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ในวันที่ 12 มิถุนายน 2558 ด้วยการสังเกต และสัมภาษณ์ มาเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการพัฒนาจิตสาธารณะของโรงเรียนบ้าน กุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

5.2 กิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะ หมายถึง การจัดกิจกรรมชุมนุมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะกระตุ้นให้นักเรียน แสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะ 2 ด้าน คือ 1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน 2. การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม กิจกรรมต่างๆ มีดังนี้

5.2.1 กิจกรรมเชิดชูคนดีหน้าเสาธง หมายถึง การกล่าวยกย่องชมเชย นักเรียนที่ได้ทำความดีและมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงจิตสาธารณะหน้าเสาธงหลังเคารพ ธงชาติ

5.2.2 กิจกรรมบันทึกความดีประจำวัน หมายถึง การที่ให้นักเรียน ได้บันทึกความดีของตนเองที่ได้กระทำในแต่ละวัน เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ลงในสมุดบันทึกของตนเองให้เพื่อนรับรอง ผู้ปกครองรับรอง แล้วนำมาให้ครูประจำชั้น รับรอง

5.2.3 กิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด หมายถึง การมอบหมาย ให้นักเรียนดูแลรับผิดชอบทำความสะอาดบริเวณที่ได้รับมอบหมายตลอดทั้งวัน ซึ่งการทำความสะอาดบริเวณที่ได้รับมอบหมายถือเป็นการเสียสละต่อโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มสังคมของนักเรียน

5.2.4 กิจกรรมเข้าค่ายฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนา จิตสาธารณะนักเรียน หมายถึง นักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าค่ายฝึกรบบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ณ หอประชุมโรงเรียนบ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร

5.2.5 กิจกรรมเข้ารับการอบรมคุณธรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ นักเรียน หมายถึง นักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เซตชูวิทยาสาร) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้ารับการอบรมคุณธรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ณ หอประชุมโรงเรียนบ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร

5.2.6 กิจกรรมคนดีศรีกุดนาขาม หมายถึง การคัดเลือกนักเรียน ตัวอย่างที่ทำความดีด้วยการมีจิตสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม เพื่อมอบรางวัลและเกียรติบัตรประจำปี โดยคัดเลือกเป็นระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 6 คน ประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 6 คน มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 6 คน

5.3 การดำเนินการนิเทศภายใน ดำเนินการเพื่อติดตามตรวจสอบผลการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ดำเนินการโดยผู้นิเทศเพื่อตรวจสอบผลการพัฒนาและเมื่อมีข้อบกพร่องของกิจกรรมนำมาปรับปรุงแก้ไขระหว่างดำเนินการ

6. การนิเทศติดตาม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้นิเทศ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับงานดำเนินการ ให้คำปรึกษาหารือ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของกิจกรรมนำมาปรับปรุงแก้ไขระหว่างดำเนินการจนเสร็จสิ้นกระบวนการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) การตรวจสอบความเหมาะสมของการดำเนินงานและประเด็นที่ต้องการพัฒนา
- 2) ตรวจสอบความเหมาะสมของโครงการหรือกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา
- 3) เพื่อรวบรวมสารสนเทศจากการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ แก่กลุ่มผู้วิจัยเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

7. กลุ่มผู้วิจัย หมายถึง ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นครูโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เซตชูวิทยาสาร) จำนวน 9 คน

8. ผู้อำนวยการสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เซตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

9. คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับคัดเลือกและแต่งตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

ให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน มีจำนวน 9 คน ซึ่งเป็นตัวแทนฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ร่วมวางแผน สนับสนุนการดำเนินงานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2558

10. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 149 คน

11. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้นละ 3 คน รวม 27 คน โดยเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นหัวหน้าชั้นเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนภายในห้องเรียนอีก 2 คน ได้มาโดยแบบสุ่มใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย

12. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 และเป็นสำนักงานเขตพื้นที่ โรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัด

13. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) หมายถึง การวิจัยมุ่งแก้ปัญหาหรือพัฒนางานของหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนตามแนวทางที่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือกิจกรรมวิจัยทุกขั้นตอน นับตั้งแต่แรกจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินการ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้นักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) เกิดพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะในด้านต่างๆ คือ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การสังเกตการณ์ (Observation) 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) รายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแนวทางปฏิบัติการพัฒนาให้นักเรียนเกิดการมีจิตสาธารณะไว้ล่วงหน้าร่วมกันของผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยอาศัยการคาดคะเนแนวโน้มของผลลัพธ์ที่คาดหวังว่าอาจเกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Action) เป็นการลงมือดำเนินงานพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะตามแผนที่กำหนดไว้อย่างระมัดระวัง และควบคุมการปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผน

ขั้นที่ 3 การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการรวบรวมข้อมูลหลักฐาน ด้านกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ ที่ได้ลงมือกระทำลงไป (ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ)

ขั้นที่ 4 การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการทวนระลึกถึงการกระทำ หรือกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการปฏิบัติ และติดตามผลให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยเพื่อร่วมกันพิจารณาว่าผลที่ได้จากการพัฒนาสามารถพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะหรือไม่ มากน้อยเพียงไร และนำข้อมูล ไปใช้วางแผนปรับปรุงต่อไป

14. สภาพ หมายถึง การที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 แสดงออกถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ ของนักเรียน

15. ปัญหาการมีจิตสาธารณะของนักเรียน หมายถึง การที่นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านกุดนาขาม(เขตชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 แสดงออกถึงพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสม เกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะของนักเรียน

16. การสังเกตการณ์ หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมและติดตามการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ในห้องเรียน นอกห้องเรียน และการทำกิจกรรมต่างๆ

17. การสะท้อนกลับ หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบว่าผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียน และร่วมกันปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น